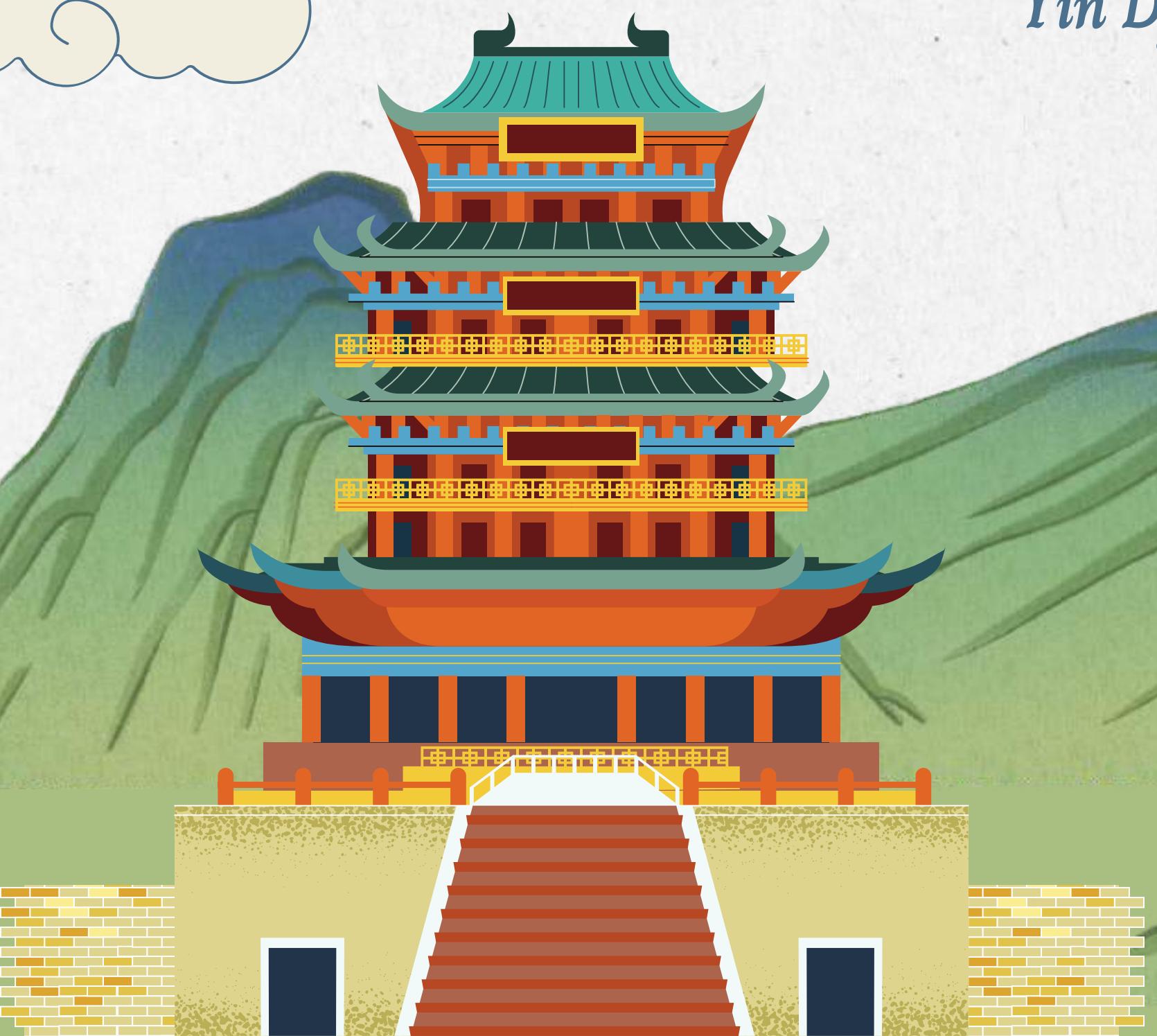

SHANG DYNASTY

Yin Dynasty (殷代; Yīn dài)
1570-1045 BCE

- Ang **Dinastiya ng Shang** ang unang pangkat ng mga dayuhang katutubo na nanirahan sa may ibabang bahagi ng Ilog Dilaw o ang Huang Ho. Ayon sa pananaliksik at talaan ng mga Arkeologo masasabing ang dinastiya ng Shang ang lehitimong nauna sa kabihasnan ng Tsina.
- Bilang patunay dito ay ang mga katibayan ng mga labi ng kanilang kabihasnan na nahukay sa kanilang lugar. Ang Kabihasnang Shang ay nag-umpisa noong **1570 BCE** at nagtapos noong **1045 BCE**. Ang sentro ng kanilang sibilisasyon ay matatagpuan sa kapatagan ng Tsina hanggang sa dulong hilaga ng **Shandong** at **Hebei**.

Saan Matatagpuan ang Huang Ho?

- Ang pangalang Huang ay hango sa salitang **Mandarin** na ang ibig sabihin ay “**dilaw**”. Ang Huang Ho ay pangatlo sa pinakamalaking ilog sa Asya at pang-anim naman sa pinakamahaba sa buong mundo.
- Ito ay may habang **5,464 kilometro** na kung saan ang tubig rito na galing sa talampas ng **Tibet** na makikita sa probinsya ng **Qingha** ay dumadaloy patungong silangan hanggang sa ito'y nagtatapos sa **Yellow Sea**. Ang kulay ng buhangin ng Huang Ho ay nagkukulay dilaw dahil sa mga **mineral** na nang-gagaling sa talampas ng **Loess**.

- Matatagpuan ang Huang Ho sa probinsya ng **Qinghai**. Sa taas nito ay bundok ng **Bayan Har** at sa bandang kanluran naman ng ilog ay ang kapatagan ng Hilagang Tsina. Ang tubig ng Huang Ho ay dumadaloy sa siyam na pangunahing probinsya ng Tsina. Malapit din ito sa siyudad ng **Donying**, na matatagpuan sa probinsya ng **Shandong**.
- Ayon sa kasaysayan ng Tsina, sa Huang Ho umusbong ang mga sinaunang sibilisasyon ng lahing Tsino. Dito rin ang kanilang naging kanlungan dahil sa maganda ang klima at malusog ang lupain ng Huang Ho. Isa rin ito sa mga pinaka-progresibong rehiyon sa Tsina.

Mga Ambag ng Kabihasnang Shang

1. Ang pagkakaroon ng irigasyon at mataas na pamantayan sa pagsasaka.
2. Ang paglililok ng mga dekorasyong pambahay na yari sa hade, ivory at clay
3. Ang paghahabi ng mga di kalidad na uri ng mga seda.
4. Ang paggamit ng mga primitibong lunas sa mga sakit.
5. Ang paggamit ng pulang tanso sa paggawa ng mga palayok, kaldero at iba pang gamit sa kusina

Mga Ambag ng Kabihasnang Shang

6. Ang pakikipag-usap sa mga yumao sa pamamagitan ng paggamit ng oracle bones
7. Ang paggamit ng Chariot at mga karwaheng pandigma.
8. Sa sining ng pagsulat, ang Calligraphy
9. Ang pagsusulat ng Oracle Script
10. Ang paggamit ng lunar na uri ng kalendaryo

Mga Ambag ng Kabihasnang Shang

11. Ang pag aalala sa ating mga yumaong ninuno
12. Pagsamba sa langit at kalikasan
13. Ang paggamit ng mga sandatang pandigma gaya ng pana, palakol, at mga helmet na yari sa balat ng hayop.
14. Paggamit ng mga kabayo at elepante sa pakikidigma at pagbuhat ng mga kalakal
15. Paggamit ng mga instrumento sa musika gaya ng chime na yari sa bato

Mga Ambag ng Kabihasnang Shang

16. Ang paglikha ng kampana at dram na yari sa tansong pula
17. Ang pag aaral sa Astronomiya
18. Ang paghahati-hati sa trabaho o dibisyon ng paggawa
19. Paggawa ng mga seramikang artipaktiko
20. Ang pag-aalay o pag-atang ng mga bagay para sa mga ninuno

- Ang dinastiya ng Shang ay unang pinamunuan ni **Emperador Cheng Tang**. Monarkiya ang uri ng lipunan na kanilang ginamit. Ang mga hari ang taga gawa at tagapamahala ng lahat ng uri ng mga batas. Ang kanilang kaharian ang sentro ng pamamahala sa lahat nang aspeto ng kanilang kabuhayan.
- Sa pamumuno ni emperador Tang ay **nag-umpisang lumago** ang kanilang **ekonomiya, agrikultura, industriya** pati na ang **usaping pulitikal** sa kanilang sibilisasyon.

- Sa pagdating ng ika-labing pitong hari ng dinastiya ng Shang na si **Haring Pan Geng**, nalipat ang kabisera ng **Shang sa Yin**. Mula noon ay tinawag ang dinastiya ng Shang na **Dinastiya Yin-Shang**. Ang diynastiyang ito ay kabilang sa mga “**Bronze Age Dynasty**”.
- Naging malaking bahagi ang paggamit ng **bronze** o **tansong pula** sa kanilang pang araw-araw na pamumuhay. Lumago ang kanilang kalakalang pangkabuhayan sa paglikha at paggawa ng sari-saring bagay gamit ang pulang tanso.

- Si **Haring Wuding** ang huling hari na namuno sa Shang. Dahil sa kanyang labis na kalupitan at kasamaan sa mga katutubo, ang mga ito ay natutong mag-aklas at nagrebelle laban sa kanyang pamumuno.
- Nagkaroon ng siglot at hindi pagkakaunawaan kaya ang mga Shang ay hindi nakapaghanda sa pagsakop at pakikidigma sa kanila ng dinastiya ng Chou. Sa pagitan ng digmaan ng Shang at Chou ay nagwagi ang dinastiya ng Chou. Natalo at nagapi nila ang mga Shang. Dito na nagsimulang bumagsak at tuluyang natapos ang siglo ng pamamayagpag ng kabihasan ng mga Shang noong **1045BC**.

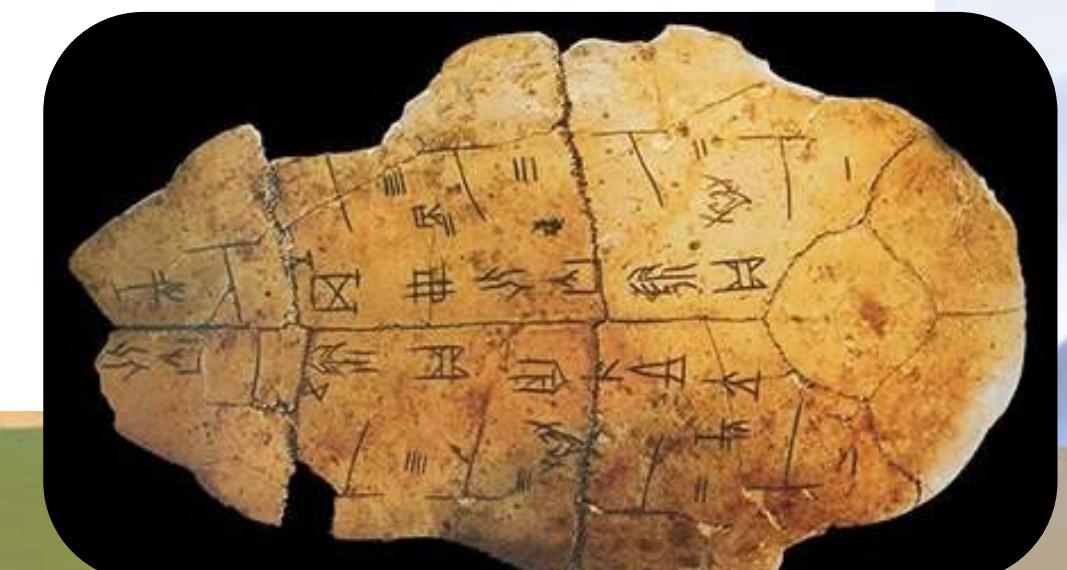

Ang pagbagsak ng Shang

- Sa pagkamatay ni Haring Wuding ay hindi nagtagal ang panahon ng Dinastiyang Shang. Ayon sa mga salaysay, ang Shang ay bumagsak dahil sa pagkawala ng "kapangyarihan mula sa langit".
- Ayon naman sa kasaysayan, naging malupit ang kahulihulan hari ng Shang, kaya sumidhi ang panloob na mga alitan at nagrebelle ang mga decal state. Ang dinastiyang Shang ay lubusang lumipas nang gupuin ito ng dinastiyang Chou.

POLITIKA, EKONOMIYA, KULTURA, RELIHIYON AT PANINIWALA

- Ang pagiging **magsasaka** at **pag-aalaga** ng mga **hayop** ang pangunahing pangkabuhayan ng mga Shang. **Sumasamba** ang mga Shang sa **kalikasan** para magkaroon ng magandang panahon at masaganang ani.
- Namayagpag ang kapangyarihan ng mga hari sa kabihasnan ng Shang. Itinuro nila sa kanilang **mga tao** ang **pagsasamba sa kaluluwa** ng kanilang **mga yumaong ninuno** at sa kanilang **kalikasan**. Naniniwala ang kanilang mga hari na ito ang mga nagbibigay ng gabay sa kanila para magkaroon ng kapangyarihan at lakas mula sa kalangitan.

POLITIKA, EKONOMIYA, KULTURA, RELIHIYON AT PANINIWALA

- Naging laganap rin ang **pag-aalipin** noong kabihasnang Shang. Mga matatapang at mapang-api ang mga haring namuno sa panahon na ito. Namayagpag ang mga aristokrata ng lipunan. Labis ang hirap na dinanas ng mga alipin. Nagkaroon ng puwersahang pagsisilbi sa mga hari.
- Ang **bawat alipin ay kanilang pagmamay-ari**, kaya kasabay sa kanilang mga pagyao ay inililibing rin ng buhay ang mga ito bilang mga alay. Ayon sa talaan ng kasaysayan masyadong malupit ang mga magkakasunod na naging hari sa kabihasan ng Shang.

Sanggunian (References)

- Kabihasnang Shang. (n.d.). TakdangAralin.ph — Gabay para sa mga estudyante. <https://takdangaralin.ph/kabihasnang-shang/>
- Saan Matatagpuan Ang Huang Ho. (n.d.). TakdangAralin.ph — Gabay para sa mga estudyante. <https://takdangaralin.ph/saan-matatagpuan-ang-huang-ho/>
- Bronze Age - Shang dynasty (1600 BCE – 1046 BCE). (2024, October 30).
- Dinastiyang Shang - Ang Kamara Ng Utak. (n.d.). The Brain Chamber. <https://tl.thebrainchamber.com/ancient-civilizations/shang-dynasty/>

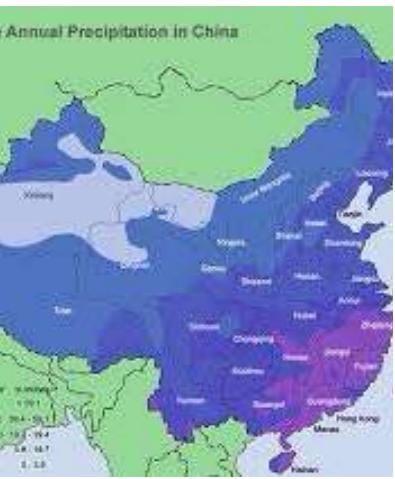
YUAN DYNASTY

大元, *Dà Yuán*
(1279-1368)

Ang **Yuan Dynasty** ay itinatag ni **Kublai Khan** (apo ni **Genghis Khan**) noong **1279** bilang pananakop ng Mongol sa China. Kilala ito bilang unang dinastiya na pinamunuan ng mga non-Han na nagtagtag ng buong emperyo sa China. Nakilala ito sa pagiging transisyon sa pagitan ng Song at Ming dynasties. Naging tulay ng ugnayang Silangan at Kanluran sa pamamagitan ng Silk Road.

Mga Kilalalang Lugar at Tao

- **Dadu (Beijing)** - kabiseta at sentro ng politika.
- **Shangdu (Xanadu)** - “summer capital” na naging inspirasyon sa mga akdang pampanitikan.
- **Kublai Khan** - unang emperador at tagapatatag ng Yuan
- **Marco Polo** - Italian explorer na bumista at nag-ulat ng karangyaan ng Yuan
- **Toghon Temür (Shundi)** - huling emperador, natalo sa Red Turban Rebellion

PAG-UNLAD NG YUAN DYNASTY

- Naging malawak ang kalakalan dahil sa **Pax Mongolia** na nagdala ng kapayapaan at kaligtasan sa Silk Road
- Umunlad ang agrikultura sa pamamagitan ng irrigasyon at mas produktibong sistema
- Pagsibol ng **international trade** sa pamamagitan ng mga daungan (Guangzhou, Quanzhou, Hangzhou)
- Pagpapakilala ng mga bagong teknolohiya at kaalaman mula sa Kanluran (astronomiya, medisina, at matematika)

POLITIKA

- Gumamit ng sistemang **four-class hierarchy** kung saan pinakamataas ang mga **Mongol**, kasunod ang mga **Central Asians**, **Northern Chinese**, at pinakamababa ang **Southern Chinese**.
- Malakas ang kontrol ng emperador, ngunit nakasalalay sa mga Mongol at dayuhang opisiyal ang pamamahal kaysa sa mga tradisyunal na literati.
- Hindi gaamong pinahalagahan ang civil service examination, bagama't muling ibinalik sa huling bahai ng dinastiya.

EKONOMIYA

- Pinalaganap ang Silk Road at ipinatupad ang Pax Mongolica, na nagpasigla ng kalakalan, turismo, at diplomasya
- Ang Yuan Dynasty ang unang nagsimulang gumamit ng **government-backed paper money (jiaochao/chao)** bilang pangunahing salapi sa buong imperyo
- Lumakas ang **porcelain, tea at textile industry**

EKONOMIYA

- Pinaunlad ang imprastruktura tulad ng pagpapaganda sa **Grand Canal**, pagtatayo ng kalsada, sistema ng poste, at postal stations para sa tulong sa mga mananakalakal
- Nagpanumbalik ang **agrikultura** sa pamamagitan ng suporta sa magsasaka, tax remissions, at emergency grain provisions
- Umusbong ang **maritime trade**, lalo na sa pantalan ng **Quanzhou**, na naging pandaigdigang sentro ng kalakal at komunikasyon

KULTURA

- Sumibol ang **Yuan drama (zaju)** at **vernacular literature**, kasama ang pagsilang ng ilang hindi matatapos na klasiko tulad ng Romance of the Three Kingdoms at Water Margin
- Naging tanyag ang **blue-and-white porcelain**, gamit ang cobalt mula Persia, na naging tagumpay sa domestic at global trade.
- Naipakilala sa Kanluran ang kaalaman mula sa Tsina sa pamamagitan ng mga bisita tulad ni Marco Polo.
- Inalmahan ang sining ng **pagsulat at pagpipinta**; nauna si **Zhao Mengfu** sa literati style na nagsanib ng personal expression sa brushwork.

RELIHIYON at PANINIWALA

- Pinairal ang relihiyong pluralismo: **Tibetan Buddhism (Lamaism), Islam, Kristiyanismo (Nestorian, Catholic)**, daoism, at tradisyong panrelihiyon ay hinayaang umiral.
- Ang pamahalaan ay sumuporta sa pagsulat at pagbasa ng **Buddhist Canon**, na isinalin sa iba't ibang wika, gamit ang ginto at pilak, nagbigay-daan sa ideological unity at elite integration I
- May sining din sa pagtuturo ng **Confucian rituals**; muling nailunsad ang Imperial examinations noong ilalim ni **Emperor Buyantu** (1313), bagaman may ekstensiyon para sa Mongols at iba pa.

LIPUNAN

- May malinaw na **social hierarchy** na pabor sa mga Mongol
- Ang mga Chines, lalo na sa timog, ay nasa pinakamababang antas ng lipunan
- Mas naging bukas ang Tsina sa mga dayuhan, at dumami ang impluwensya mula sa Kanluran at Gitnang Asya
- Gayunpaman, lumaganap din ang paghihirap ng karaniwang tao dahil sa buwis at sapilitang paggawa.

PAGBAGSAK NG YUAN DYNASTY

- Lumaganap ang korapsyon, mabugat na buwis, at maling pamamahala
- Dumami ang rebelyon tulad ng Red Turban Rebellion (1351-1368)
- Naging mahina ang emperador na si Toghon Temür at hindi na napigilan ang pag-alsa
- 1368 - napabagsak ng Ming Dynasty sa pamununo ni Zhu Yuanzhang

Sanggunian (References)

Academy of Chinese Studies. (2024, January 8). The development of Confucianism in the Yuan Dynasty. Splendid Chinese Culture. <https://chiculture.org.hk/en/china-five-thousand-years/4072>

AncientPedia.com. (n.d.). The Yuan Dynasty: Tracing a fascinating chapter in history. <https://ancientpedia.com/the-yuan-dynasty-tracing-a-fascinating-chapter-in-history/>

Britannica. (2025, July 23). Yuan dynasty. In Encyclopaedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/Yuan-dynasty>

Dziak, M. (2024). Yuan dynasty. EBSCO Research Starters. EBSCO. <https://www.ebsco.com/research-starters/history/yuan-dynasty>

Encyclopedia.com. (n.d.). Yuan Dynasty (1279–1368): The economy. <https://www.encyclopedia.com/history/news-wires-white-papers-and-books/yuan-dynasty-1279-1368-economy>

Facts and Details. (n.d.). Chinese economy under the Yuan Dynasty. <https://factsanddetails.com/china/cat2/4sub9/entry-5493.html>

Sanggunian (References)

7Lumen Learning. (n.d.). The Yuan Dynasty. In World Civilizations I (HIS101).
<https://courses.lumenlearning.com/suny-fmcc-boundless-worldhistory/chapter/the-yuan-dynasty/>

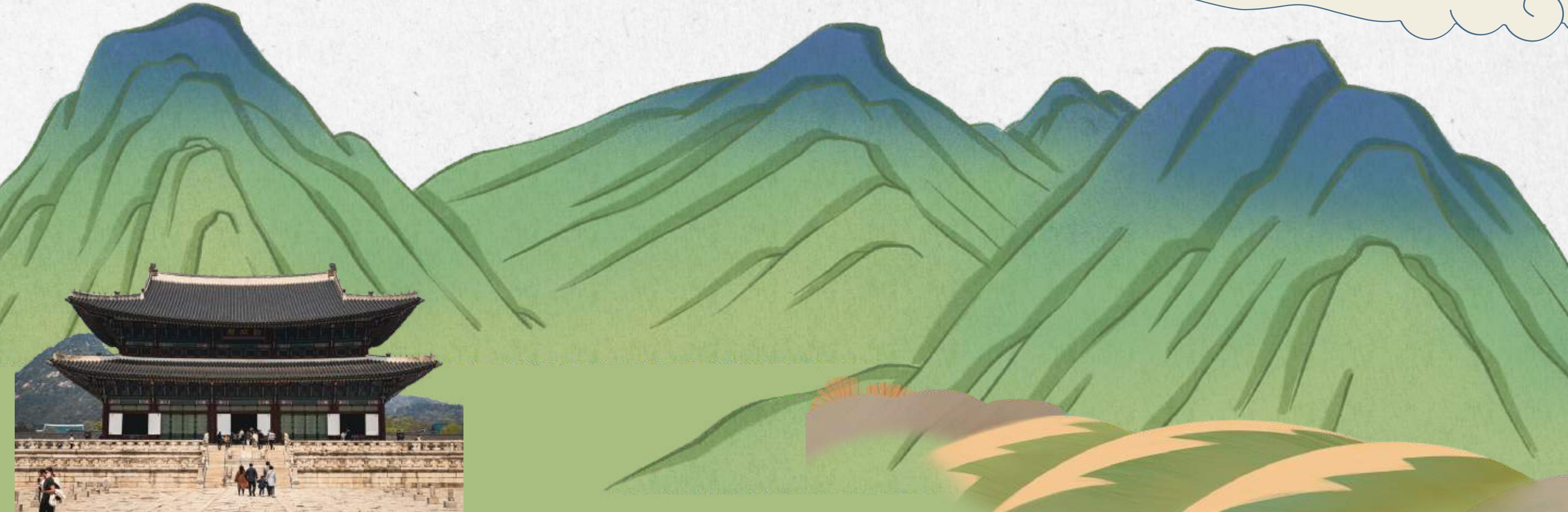
Roots of Civilizations. (n.d.). The Yuan Dynasty in China: An overview of its historical significance.
<https://rootsofcivilizations.com/the-yuan-dynasty-in-china/>

SpringerOpen – International Journal of Anthropology and Ethnology. (2024). The types, characteristics, and contemporary implications of the Interaction-Exchange-Integration History of Chinese religious-cultures. <https://ijae.springeropen.com>.

ZHOU DYNASTY

Age of Philosophy and Mandate of Heaven
(c. 1045-221 BCE)

Ang **Zhou Dynasty** ang pinakamahabang umiiral na dinastiya sa kasaysayan ng Tsina, nahahati sa **Western Zhou** (1045-221 BCE) at **Eastern Zhou** (221-256 BCE). Nakilala ito sa pagsulong ng **“Mandate of Heaven”** bilang batatan ng karapatang namuno, at sa malaking impluwensiya nito sa politika, kultura, at lipunan ng Tsina.

Mga Kilalalang Lugar at Tao

- **King Wu of Zhou** - unang hari ng Zhou, siyang nagpatsik sa Shang Dynasty
- **Duke of Zhou** - kapatid ni King Wu; tumulong magpatatag ng pamahalaan at sistema ng feudal na pamamahala

PAG-UNLAD NG ZHOU DYNASTY

- Ipinakilala ang **sistemang feudal (*fengjian*)** kung saan binigyan ang mga tapat na aristokrata ng lupa bilang kapalit ng serbisyo sa hari.
- Na-develop ang **sistemang ekonomiya**: malakas ang agriukultra gamit ang iron plow, crop rotation, at well-field system, kasama ang merkado at palitan ng mga produkto gays ng silk, bronze, at ceramics.

POLITIKA

- **Mandate of Heaven (*Tianming*)** - ang pinakamahalagang kaisipang pampolitika. Ipinahayag ng Zhou na ang kapangyarihan ng hari ay galing sa **Langit (Tian)**, at kung siya ay magiging tiwali, maaring bawiin ito ng **Langit** at ipasa sa ibang pinuno. Ito ang ginakit nilang lehitimasyon sa pagpapatalsik sa Shang Dynasty.
- **Feudal System (*Fengjian*)** - nahati ang imperyo sa mga rehiyon na pinamumunuan ng mga *lords* o *vassals* na may obligasyong magbigay ng buwis at hukbo sa hari.
- **Western Zhou (1046-771 BCE)**: Relatibong matatag, pinamunuan ng mga haring Zhou mula sa Haojing.
- **Eastern Zhou (771-256 BCE)**: Nahati sa Spring and Autumn Period at Warning States Period, kung saan naging makapangyarihan ang malaking estado at humina ang Zhou.

EKONOMIYA

- **Agrikultura** - batayan ng ekonomiya; gumamit ng iron tools ar crop rotation, na nagpaunlad sa ani.
- **Well-Field System (*Jingtian*)** - sistema ng paghahati ng lupa kung saan may bahagi para sa pamilya at may bahagi para sa estaso.
- **Kalakalan** - umusbong ang mga pamilihan; pangunahing produkto ang **silk, tsaa, bronze, at ceramics**.
- **Monetary Economy** - nagsinula ang paggamit ng barya (**spade coins at knife coins**)
- **Transportasyon at Teknolohiya** - gumamit ng **karwahe (chariot)** at nadagdagan ang irigasyon.

KULTURA

- **Hundred Schools of Thought** - panahon ng intelekwal na pamumukadkad, umusbong sina **Confucius (Confucianism)**, **Laozi (Daoism)**, at **Han Feizi (Legalism)**.
- **Literatura** - nalikha ang **Five Classics** (*Book of Song*, *Book of Documents*, *Book of Rites*, *Book of Changes*, at *Spring and Autumn Annals*)
- **Sinig at Agham** - umunlad ang paggawa ng **bronze vessels**, **jade ornaments** at sermika. Naimbento rin ang mga maagang sistema ng astronomita at kalendaryo.
- **Musika at Ritwal** - naging mahalaga ang musika sa mga seremonya, pinaniniwalang nagdadala ng kaayusan at pagkakaisa.

RELIHIYON AT PANINIWALA

- **Tian (Langit)** - itinuturing na makapangyarihang puwerda na nagtakda ng kapangyarihan ng hari.
- **Ancestor Worship** - naniniwala sila na ang mga ninuno ay may impluwensya sa buhay ng kanilang mga inapo, kaya't mahalaga ang ritwal at sakripisyo.
- **Ritwal at Divination** - orakulo, sakripisyo ng hayop, at seremonya para sa kalikasan (*ulan, ani, proteksyon*)
- **Mandate of Heaven** - hindi lamang relihiyosi kundi politikal din: nagbibigay ng ideolohiya para palitan anv isang tiwalinv pinuno.

LIPUNAN

- **Hierarchical Society** - nasa tuktok ang hari, sinundan ng mga dukes at lorfs, pagkatapos ay mga mandirigma, magsasaka, artisan at mangangalakal.
- **Patriarchal Clan System** - ang pamumuno ay nakabatay sa mga clan at pamikya; ang kababaihan ay nasa mababang posisyon ngunit may papel sa tahanan at ritwal.
- **Shi (Scholar-official class)** - isang bagong uri ng lipunan na lumitaw; mga edukadong indibidwal na naging tagapayo at guro.

PAGBAGSAK NG ZHOU DYNASTY

- Dahan-dahan na humina ang sentral na awtoridad habang lumalakas ang mga lokal na lord hanggang sumabog sa **Warning States Period**, humantong sa pagbagsak ng **Zhou Dynasty** noong 256 BCE

Sanggunian (References)

Asia Society. (n.d.). Religion and world view in the Shang and Zhou dynasties. <https://asiasociety.org/education/religion-and-world-view-shang-and-zhou-dynasties>

Civilization Chronicles. (n.d.). The Zhou Dynasty and cultural heritage: Foundations of Chinese civilization. <https://civilizationchronicles.com/zhou-dynasty-and-cultural-heritage/>

Civilization Chronicles. (2020, July 1). Zhou Dynasty. World History Encyclopedia, Joshua J. Mark. https://www.worldhistory.org/Zhou_Dynasty

Lumen Learning. (n.d.). Society under the Zhou Dynasty. In Early World Civilizations. <https://courses.lumenlearning.com/atd-herkimer-worldcivilization/chapter/society-under-the-zhou-dynasty/>

StudySmarter. (n.d.). Zhou dynasty philosophy. <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/chinese/chinese-social-issues/zhou-dynasty>

Ancient World History. (n.d.). Zhou Dynasty – Ancient World History. <https://ancientworldhistory.com/zhou-dynasty/ancientworldhistory.com>

Encyclopedia.com. (n.d.). Kingship: Kingship in East Asia (Zhou state religion and rituals). <https://www.encyclopedia.com/environment/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/kingship-kingship-east-asia>

